

Vida Gergely

Önimádat és retorika

(Christopher Lasch:
Az önimádat társadalma)

Bár az ún. kedvenc könyvek listája az olvasói emlékezetben (legalábbis az enyémben) jelentős képlékenységet és kiszolgáltatottságot mutat, miért ne válasszunk mégiscsak olyan könyvet, melyet tényleg (valamikor) jelentősnek éreztünk. Christopher Lasch *Az önimádat társadalma* (The Culture off Narcissism, 1979, magyarul: Európa, 1984) c. könyvét valamikor az előző évezred 90-es éveinek végén olvastam, vagyis jó régen, s igen nagy hatást gyakorolt rám akkor, sok szempontból. Legyen hát, de azzal a kitételrel, hogy az említett kiszolgáltatottságot illusztráló hozzáteszem: Laschhoz Mario Vargas Llosa rokon tematikájú, de eltérő hangnemű és műfajú *A látványcivilizáció* (magyarul: Európa, 2014) c. könyve juttatott vissza a napokban.

Lasch szakít az önimádat fogalmának hagyományos értelmezésével, mely szerint az (Freudból kiindulva) pusztán az önzés, az önszeretet szinonimája volt. Lasch abból a klinikai irodalomból indul ki, amely meggyőzően dokumentálja a múlt század 40-es–50-es éveitől tetten érhető változásokat a személyiség szerkezetében. A pszichiátriai kezelésre jelentkezők tünetei ebben az időszakban csak nagyon ritkán emlékeztettek a Freud által tüzetesen leírt klasszikus neurózisra. Nőtt azon betegek száma, akik nehezen meghatározható tünetekkel, bizonytalan kielégületlenségérezettel jelentkeztek a pszichiáternél. Nem erőtlenségre, fóbákra, elfojtott szexualitásból fakadó neurotikus tünetekre panaszkodtak, hanem homályos, de általános elégedetlenségre az étellel szemben, létezésük haszontalan, céltalan voltára. A betegek árnyaltan érzékelt, de mindent átítató ürességről és depresszióról számoltak be, az önértékelés szélsőséges kilengéseiről, a boldogságra való képtelenségről.

A szerző szerint egyes kultúratudósok (pl. Fromm) átsiklanak az önimádat patológiikus volta felett, holott ennek jeleire tömegesen bukkanhatunk a mindennapokban is: a másoktól való függés (s egyben e függéstől

való félelem), a belső üresség, a visszafojtott düh, a kielégíthetetlen közlésvágy. S olyan másodlagos narcisztikus karakterjegyeket is sorol, mint az álönismeret, a kiszámított tet-szeni vágyás, az ideges, önbecsmérlő humor, a versengéstől való félelem, rettegés az öregségtől. Mindezeket a jelenségeket a szerző az amerikai társadalom minden fontosabb szegmensén – rendkívüli meggyőző erővel – kimutatja, a politikában, a közigazgatásban, a sportban, az oktatásban, a művészetben.

Ez a narcizmus megkísérli közömbösíteni a kielégíthetetlen szeretet keltette fájdalmat, de korunk embere – látszólag – nem magához fordul. A mondai hős (Narkissos) önmagába szeretett, a ma embere elégedetlen a tükörben mutatkozó képével, utálja magát, és mindent megtesz azért, hogy ezt a képet azzá a képpé formálja, amelyet külső készítmények hatására alakított ki. Retorikai stratégiákat követ tehát, hiszen bizonyos attitűd kialakítása a célja másokban saját személyiségéről, a maga megálmodott mivoltában. Az önimádó ember személyisége akkor „hiteles”, ha a létrehozott képet mások is *ekként* a képként azonosítják – de ez soha nem maradéktalan, hiszen az alakítandó kép állandóan változik az aktuális kihívások (pl. divatok) szerint. A mosoly, a fehér, egészséges fogak, a könnyed csevegés, tájékozottság, bizonyos helyekre való eljárás, ironikus önreflexiók beszélgetések során mind a narcisztikus diskurzus elemei, állandó fogások, melyek szinte az egyetlen létező bizonyosságot teszik ki, melyekbe bárhol, bár-mikor kapaszkodni lehet...

Ez utóbbi bekezdés nem tudom, mennyire pontos Lasch-olvasat, mindenesetre a könyvhöz fűzött egykori feljegyzéseim közt találtam. Talán többet árulkodik akkori érdeklődéseimről, mint a szövegről, meg aztán némileg leegyszerűsítő is – lám, Vargas Llosa korrajzában is éppen ezt találtam problematikusnak, ezért nem lett „kedvenc könyvem”, de az más... –, s mégis idemádsoltam. Mindenesetre újraolvasom.

havilap

XXII. évfolyam, 1. szám, 2014. szeptember

Főszerkesztő: Hodossy Gyula

Vezető szerkesztő: Petres Csizmadia Gabriella

Örökös munkatárs: Turczel Lajos

Szerkesztőbizottság elnöke:

Fibi Sándor

Tagok:

Hrbáček Noszek Magdaléna

Kalácska József

Klemen Terézia

Komzsík Attila

Krippel Éva

Novák Mónika

Szokol Dezső

Nyomdai előkészítés:

Václav Kinga

Gyenes Gábor

Nyomja:

Press Group s.r.o, Banská Bystrica

Kiadja:

Katedra Alapítvány

Felelős kiadó:

Hodossy Gyula

Elérhetőség:

Katedra Alapítvány

Palác Duna Palota,

Galantská cesta 658/2F,

929 01 Dunajská Streda

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

E-mail: katedra@katedra.skHonlap: www.katedra.sk

Bankszámlaszám: 1014769018/1111.

Kiadványunkat támogatta a Szlovák Köztársaság Kormányhivatala, a Szlovák Köztársaság Oktatásügyi, Tudományos, Kutatási és Sportminisztériuma.

KATEDRA

mesačník

ročník XXII., 1. číslo, szeptember 2014

Vydavatel:

Nadácia Katedra,

Palác Duna Palota,

Galantská cesta 658/2F,

929 01 Dunajská Streda

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

IČO: 35591609

ISSN 1335-6445 • EV: 611/08

Časopis vychádza s finančnou podporou

Ministerstva školstva, vedy, výskumu

a športu Slovenskej republiky.

Realizované s finančnou podporou

Úradu vlády SR - program Kultúra

národnostných menšín 2014.

Náklad: 2500 ks

Redakcia / Szerkesztőségünk:

Nadácia Katedra – Katedra Alapítvány.

Palác Duna Palota, Galantská cesta

658/2F, 929 01 Dunajská Streda

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

Honlap: <http://www.katedra.sk>E-mail: katedra@katedra.skkatedra.szerkesztoseg@gmail.com

Minden jog fenntartva.

Kéziratokat nem őrzünk meg

és nem küldünk vissza.

A címlapon a hegyétei Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola és Óvoda fotója látható.
Fényképezte: Füle Renáta